

Posudek na bakalářskou práci Petry Látalové:

Antická astrologie: znamení zvěrokruhu.

Autorka si pro bakalářskou svou práci vytkla nelehký cíl – zhodnocení počátků, vývoje, významu a postavení astrologie ve starověku. Tato problematika je však natolik obširná a složitá, navíc poznamenaná mnoha mladšími nánosy a zkresleními, že volba takto formulovaného tématu sebou nutně nese nebezpečí zevšeobecnění a mnohdy poněkud zjednodušujícího pohledu. Proto autorka správně rozdělila práci na několik částí: polovina je věnována vývoji astrologie od jejích počátků v Babylonii, stručné charakteristiky disciplíny v Řecku, v období helénismu a v Římě. Samostatná kapitola je věnována Mithrovi a šíření jeho kultu především na území římského impéria, sedmá kapitola rozebírá jednotlivá znamení zvěrokruhu a závěrečná část stručně sumarizuje ikonografii zvěrokruhu především v době římské.

Hodnocení astrologie v nejstarších obdobích sebou nese svá úskalí, daná zpravidla absencí adekvátních pramenů, na pevnější půdu se dostáváme až později. a konstatování o „vědeckosti“ astrologie u Platóna a Aristotela je problematické; spíše je v tomto momentu třeba akcentovat skutečnost, že platonici vnímali Kosmos jako předobraz, zdůrazňovali jednotu makro- a mikrokosmu a značný vliv na uspořádání světa a konání lidí. Konstatování na straně 12 je tedy oprávněné a zde zmíněné filosofické směry opravdu nelze vnímat jako „astrologické“ – pravděpodobně lze akceptovat určité společné rysy, nikoli obsah. V Římě období republiky se udržovala silná etruská tradice, neměla proto zpočátku astrologie výraznější vliv (pohyb planet a jejich konjunkce zřejmě nepatřily k hlavním projevům božské vůle). Těžiště práce pak tvoří následující kapitoly, věnované mithraismu. Mithrův kult, doložený již na chetitských tabulkách ze 14. stol. př. Kr., se později šíří po celém římské světě a jeho svatyně ležely jak na Hadriánově valu, tak i v Dura Europos. Autorka zmiňuje v této souvislosti v současnosti uznávanou Ulanseyovu teorii o počátcích mithraismu ve 4.-2. tisíciletí př. Kr., vycházející z postavení znamení býka a šтира. Dosud se podařilo prozkoumat více než 200 svatyní, 650 reliéfů s centrálním motivem Mithry zabíjejícího býka a více než 1000 nápisů souvisejících s jeho kultem. Mithraea a kult samotný se dlouhou udržel v Germanii Superior (1. čtvrtina 4. století) a v Římě dokonce ještě v 90. letech 4. století. Ikonografie vybraných římských reliéfů je shrnuta na str. 32 – 37 a 46 – 52 (zvěrokruh). V tomto ohledu je jistě zajímavé

konstatování, které by si zasloužilo zevrubnější pozornost, týkající se častého zobrazení zvěrokruhu také v profánní sféře. Do textu se vloudilo jen několik nepřesností, např. u obr. 6: v textu je na str. 33 uveden původ z dunajské oblasti, u popisky jako provenience Bologna, Museo civico (?). V poznámkách pod čarou není třeba uvádět celé křestní jméno, zvláště když je duplicitně uváděno ještě v seznamu literatury. Není také obvyklé uvádět nakladatele citované publikace. Text, který vykazuje vysokou stylistickou i terminologickou úroveň je v podstatě oprostěn od překlepů a dobrou úroveň vykazuje také obrazová příloha (celkem 55 obrázků), která je z velké části převzata z LIMC (na tuto práci však chybí však odkazy v textu). Zde je však třeba upozornit na několik skutečností: autorka svou práci koncipovala velmi široce a na takto malém prostoru logicky nemohlo dojít k užšímu zaměření např. na problematiku zodiaku jako takového, jeho ikonografii a samozřejmě zhodnocení případného významu pro konkrétní údobí. Autorka se také mohla podrobněji věnovat Mithrovi, jeho svatyním, které jsou na rozdíl od ostatních orientálních božstev poměrně dobře zpracované – jistě by bylo zajímavé zevrubnější zhodnocení významu Mithrova kultu na území římských provincií, jeho přebírání a významu, dopadu na život provinciál.

Přes tyto výhrady předložená práce dle mého názoru odpovídá požadavkům kladeným na práce bakalářské a autorka prokázala orientaci a zvládnutí takto náročného tématu. Z tohoto důvodu lze práci Petry Látalové považovat jako vhodný podklad pro obhajobu.

PhDr. Jiří Musil, PhD.